

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Емилия Борисова Константинова

АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев”

Относно дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в област на висше образование в ПН 3.1. Социология, антропология и науки за културата на докторска специалност: "Теория и история на културата“

Автор: Пролет Трифонова Петкова

Тема: „Театрален мениджмънт. Възможности за развитие на частния театър в България“

Научен ръководител: проф. д-р Татяна Стоичкова

Общо представяне на процедурата

Докторантката Пролет Трифонова Петкова е представила комплект от документи, свързани с процедурата по защита на дисертационния труд в съответствие със Закона за развитие на академичния състав в РБългария и вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ „Неофит Рилски“. В тази връзка нямам забележки към представените документи и материали, които отговарят на законовите изисквания.

Актуалност на тематиката и познаване на проблема

Темата на представената дисертация е актуална, значима и важна не само за изясняване проблематиката на сектора на сценичните изкуства спрямо общите културни промени в България, но и в частност управлението и развитието на съвременния частен театър. Навременното проучване, анализиране и описание на ситуацията винаги е важно за подобряване на ефективността в управлението на този тип арторганизации, които винаги трябва да се справят с динамичната и променяща се бизнес среда.

Докторантката е добре запозната със състоянието на проблема, демонстрирано и в представените публикации, което ѝ позволява да изследва и анализира в дълбочина избраната тематична област. Очертавайки предмета на своето изследване ясно извежда конкретни изводи. В тази връзка направеното емпирично изследване, което на фона на липсващи подобни актуални изследвания в сферата на културата и изкуствата, за мен е силна част в подкрепа на дисертационния труд. Представените методи на управление с посочените примери са също важни за ефективното използване на съществуващата

културна инфраструктура, както и до търсене на алтернативни източници на финансиране. Дисертацията има логическа последователност с ясно очертана рамка на разглежданата проблемна област. Изследването би било от изключителен интерес не само за редица изследователи, преподаватели, студенти, но и за артмениджъри на частни театри.

Характеристика и оценка на дисертационния труд

Предметът, целта и основните задачи в дисертационното изследване са коректно формулирани. Използвани са различни изследователски методи, като културно-исторически, социологически, описателен, формален и сравнителен анализ.

Дисертационният труд е с обем от 237 страници. Състои от увод, изложение в четири взаимосвързани глави, заключение, списък с използваната литература и две приложения. В края на всяка глава са направени конкретни изводи. Използвани са 137 заглавия на български, руски и английски език, видно от списъка на библиографията.

В увода ясно са формулирани целта, обхвата, предмета и обекта на изследването. За постигането на целта са посочени конкретните задачи и използваните методи на изследването.

Първа глава представя обширен исторически преглед и анализ на предпоставките за развитието на българския театър в периода от Възраждането до наши дни на база документални и литературни източници. Отделено е особено внимание на преминаването от централизирано управление преди 1989 г. към децентрализация и появата на алтернативи на държавните структури след 1989 г.

Втора глава разглежда спецификите на театралния мениджмънт, видовете културни организации в България през призмата на ЗЗРК, тяхното финансиране, възможностите за развитие на българския театър, връзката между театър, пазар и публика, необходимостта от маркетинг, рекламата и комуникациите в театъра, образът на артиста в медиите. Отделено е място и на проблемите и последствията от Covid-19 за театъра

В тази глава, която започва с изясняване на основното понятие „театрален мениджмънт“, докторантката резонно разглежда понятието за общия „мениджмънт“. На стр.70 обаче за мен има една неточност и тя е свързана с представеното твърдение: *„Всъщност “мениджмънта” включва и “управление” и “ръководство”*. Буквалния превод от английската дума management на български означава управление. Управлението е процес от координирани дейности по планиране, организиране, ръководство, контрол и адаптация на организацията за постигане на нейните цели чрез използване на организационните

ресурси. Затова не мога да се съглася и с „Мениджърите извършват разнородни дейности в културната сфера – производствени, разпространителски, продажни процеси, привличане на публика, спонсорства и т.н.“ /пак на същата стр./. Дейностите на мениджърите са ясно очертани като ръководни, затова дейностите по разпространение, продажба, привличане на публика и т.н са присъщи за дистрибутори, търговци, ПР-и, маркетинголози и т.н. За мен липсва разграничението дейности от разнообразните роли и умения, които всеки мениджър има спрямо йерархичното ниво, на което се намира.

Трета глава представя ролята и значението на театралните школи, като главна управленска стратегическа задача за развитие на театралните публики.

Четвърта глава, която за мен е силната част на цялостното изследване, описва проведеното емпирично изследване чрез анкетно проучване, чиято цел е да събере, синтезира и анализира мнението на театрални професионалисти и експерти за да идентифицира и потърси решения за основните проблеми в българския частен театър.

На база изводите от анкетното проучване докторантката извежда няколко приоритета за развитие на българския театър като: устойчивото развитие на театралните дейности чрез стабилизиране на най-обещаващите репертоарни театри и адекватна публична подкрепа за неправителствения сектор; стабилизиране и развитие на неправителствения сектор посредством осигуряване на редовно и ефективно финансиране; разработване на система от регулации и стимули, която да оптимизира националната театрална мрежа и да стимулира мобилността на театралните представления ; включване на българските трупи и артисти в театрални мрежи в Европа и света, стимулиране на копродукции и съвместни инициативи; увеличаване на количеството и качеството на всички форми на образователен и социално ориентиран театър и развитие на нови публики; обновяване и техническо усъвършенстване на съществуващите съоръжения и създаване на многофункционални сценични и репетиционни пространства. Заедно с направените изводи, Пролет Трифонова Петкова подчертава, че приоритетното решение на изброените проблеми ще доведе до постигането на следните резултати: подобряване на качеството и разнообразието на театралните дейности в страната; оптимизиране на националната театрална мрежа и повишаване на ефективността на взаимодействието между различните участници; модернизирание и гъвкаво държавно финансиране; подкрепа за широк кръг театрални организации с различен правен статут; предоставяне на специфична подкрепа на неправителствения сектор като алтернатива на традиционния театър; намаляване на изтичането на таланти в чужбина и в други области; прекратяване на „лошата практика“ за обезлюдяване на регионалните театри; насърчаване на широко разпространения

образователен театър в различните му форми и развиване на нова аудитория от ранна възраст; излизане на българския театър от „международната изолация“.

Заедно с всички изброени изводи Пролет Петкова ясно подчертава, че законодателни и управленски мерки относно театрите е наложително, като е необходимо да се обърне внимание и на добрите управленски и маркетингови практики на западноевропейския театър, а така също и на предприемаческите възможности за създаване на частни театрални продукции с високо качество.

Автореферат и публикации по темата на дисертационния труд

Авторефератът е в обем от 43 страници, според изискванията и отразява адекватно и пълно дисертацията. Изведени са приносите на изследването.

Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Докторантката Пролет Петкова е посочила няколко приноса, които са важни за развитието на научно-изследователската област в управлението на театралното изкуство не само в теоретичен, но и в приложен аспект. Формулираните приноси, отразяват резултатите от изследването и бих ги синтезирала в три точки:

1. Изведени са основните проблемни области в българското финансиране и законодателство, засягащи театъра като институция.
2. Изведени са управленските характеристики на частния театър, особеностите на мениджмънта в сектора, етапите и участниците в процеса на ръководене при създаването и реализацията на театралния продукт. Посочени са конкретни управленски и законодателни мерки, които ще способстват за развитието на културния сектор.
3. Изведени са основните характеристики на театралните школи, особеностите на обучението и образованието в и чрез театър за младото поколение; политиката и грижата за артисти и за младата публика при реализацията на театъра и в процеса на приобщаване към театралното изкуство.

Заклучение

Пролет Трифонова Петкова демонстрира теоретични знания и умения за провеждане на научно изследване, анализ и обобщения.

Представеният дисертационен труд съдържа необходимите научно-изследователски и приносни резултати, което е основание да дам положителна оценка за качествата на изследването.

Предлагам на научното жури да присъди образователна и научна степен „доктор“ в област на висше образование в професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, на докторска специалност: " Теория и история на културата“ на Пролет Трифонова Петкова.

03.12.2023 г.

Изготвил становището:
проф. д-р Емилия Константинова